

लष्करातील विविध उपक्रमांमध्ये अभियंत्यांची चणचण भासते. तिथे करिअर करण्यासाठीच्या पर्यायावर विचार व्हावा.

या वाटाही चोखाळा

आतापर्यंत भरवशाच्या 'कॅम्पस रिक्रूटमेंट'ला लागलेले ग्रहण अधिक गडद होणार की सुटणार, याचे तर्क-वितर्क लढविले जात आहेत. हे ग्रहण लवकर सुटो, परंतु एकंदरीत पुढील अनिश्चित परिस्थिती पाहता अभियांत्रिकी शाळेच्या निदान शेवटच्या वर्षाच्या विद्यार्थ्यांकडे करिअरचा 'बॅक-अप' प्लॅन असणे क्रमप्राप्त ठरणार आहे.

महेश नरके

जा गतिक मंदी आणि भारतातील या मंदीच्या दृश्य-अदृश्य परिणामांच्या पार्श्वभूमीवर सर्वच क्षेत्रांतील विद्यार्थ्यांमध्ये चल-बिचल जाणवते आहे. आतापर्यंत भरवशाच्या 'कॅम्पस रिक्रूटमेंट'ला लागलेले ग्रहण अधिक गडद होणार की सुटणार, याचे तर्क-वितर्क लढविले जात आहेत. हे ग्रहण लवकर सुटो, अशी आशा आपण सर्व करू या; परंतु एकंदरीत पुढील अनिश्चित परिस्थिती पाहता अभियांत्रिकी शाळेच्या निदान शेवटच्या वर्षाच्या विद्यार्थ्यांकडे करिअरचा 'बॅक-अप' प्लॅन असणे क्रमप्राप्त ठरणार आहे. तसे पाहिले तर अभियांत्रिकी पदवी आपल्यासमोर यानिमित्ताने अनेक पर्याय खुले करते. पदवीच्या जोडीला 'ग्रॅज्युएट ऑटोमोटिव्ह टेस्ट फॉर इंजिनिअर्स' अर्थात 'गेट'ची परीक्षा अनेक सरकारी / निम-सरकारी आणि हक्काच्या नोकरीच्या संधी निर्माण करतात. या लेखामध्ये आपण अशाच काही संधींचा वेध घेऊ या.

सरकारी सार्वजनिक क्षेत्रातील कंपन्या :

ओएनजीसी, बीपीसीएल, गेल, भेल, पॉवर ग्रीड कॉर्पोरेशन, बीएसएनएल, एअर इंडिया, न्यूक्लियर पॉवर कॉर्पोरेशन यासारख्या सुमारे पन्नासहून अधिक कंपन्यांमध्ये नियमित/ अनियमित तत्त्वावर 'ट्रेनी इंजिनिअर्स'ची नेमणूक होत असते. उत्तम शैक्षणिक गुणवत्ता (६० टक्के व अधिक) असणारे विद्यार्थी या कंपन्यांद्वारे घेतल्या जाणाऱ्या देशपातळीवरील निवड प्रक्रियेमध्ये सामील होऊ शकतात. तांत्रिक ज्ञान पारखण्यासाठी लेखी परीक्षा, तसेच मुलाखतीद्वारे योग्य उमेदवार निवडले जातात. आरक्षणाचे नियम या प्रक्रियेला लागू असतात. अभियांत्रिकीच्या विद्यार्थ्यांनी

लेखी परीक्षेची तयारी नियोजनपूर्वक करावी. आपल्या शाळेच्या ऑब्जेक्टिव्ह प्रश्नावलीचा अभ्यास या प्रवेशप्रक्रियेसाठी उपयुक्त ठरेल.

भारतीय अभियांत्रिकी सेवा :

केंद्रीय लोकसेवा आयोगाद्वारे दर वर्षी जूनमध्ये घेतल्या जाणाऱ्या 'इंडियन इंजिनिअरिंग सर्व्हिसेस' अर्थात 'आय.ई.एस.' परीक्षेद्वारे उत्तमोत्तम अभियंत्यांना अभियांत्रिकी सेवेमध्ये रुजू केले जाते. प्रामुख्याने सिव्हिल, मेकॅनिकल, इलेक्ट्रिकल व इलेक्ट्रॉनिक्स अँड टेलिकम्युनिकेशन या शाखांच्या अभियंत्यांना खालील विभागांमध्ये सामावून घेतले जाते.

विभाग- इंडियन रेल्वे सर्व्हिसेस, सेंट्रल इंजि. सर्व्हिसेस, सव्हे ऑफ इंडिया सर्व्हिसेस, इंडियन ऑर्डनन्स फॅक्टरी सर्व्हिसेस, सेंट्रल पॉवर इंजि. सर्व्हिसेस, इंडियन नेव्हल आर्मायन्ट सर्व्हिसेस, मिलिटरी इंजि. सर्व्हिसेस, सेंट्रल इलेक्ट्रिकल अँड मेकॅनिकल सर्व्हिसेस, जिऑलॉजिकल सव्हे ऑफ इंडिया, मिनिस्ट्री ऑफ कम्युनिकेशन (वायरलेस प्लॅनिंग अँड मॉनिटरिंग विंग) इत्यादी.

परीक्षेचे स्वरूप :

दोन टप्प्यांमध्ये होणाऱ्या परीक्षेमध्ये 'ऑब्जेक्टिव्ह' आणि 'कन्व्हेन्शनल' पेपर्सचा समावेश असतो. सेक्शन १ मध्ये जनरल ऑबिलिटी (पार्ट ए- जनरल इंग्लिश, पार्ट बी- जनरल स्टडीज) आणि आपापल्या शाळांच्या दोन पेपरांचा समावेश असतो, तर सेक्शन २ मध्ये आपल्या विद्याशाखेच्या ज्ञानावरच आधारित दोन पेपर असतात. त्यांची एकूण रचना याप्रमाणे असते.

(परीक्षेच्या स्वरूपा विषयीचा तक्ता पाहा पान ३ वर)

नियोजनबद्ध तयारी आणि चिकाटी, या दोनच गुणांच्या आधारे या परिषदेमध्ये यशाची शक्यता निर्माण होऊ शकते, हे विद्यार्थ्यांनी आवर्जून लक्षात ठेवावे. 'गेट' परीक्षेची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी आय.ई.एस.चे ही उद्दिष्ट डोळ्यांसमोर ठेवायला हरकत नाही.

संशोधन व विकास कार्यक्षेत्रे :

'चांद्रयान' मोहिमेच्या यशामुळे अनेक अभियांत्रिक विद्यार्थ्यांना 'इलो'बद्ध उत्सुकता निर्माण झाली आहे. भारतामध्ये इन्सोसारख्याच डी.आर.डी.ओ., डिपार्टमेंट ऑफ अँटॉमिक एनर्जी, सेंटर फॉर सायंटिफिक अँड इंडस्ट्रियल रिसर्च आदी महत्त्वाच्या आस्थापनांमध्ये अभियांत्रिकी विद्यार्थ्यांना 'ज्युनिअर रिसर्च फेलो' म्हणून काम करण्याची नामी संधी उपलब्ध असते. उच्च तंत्रज्ञान अवगत करण्याबरोबरच आंतरराष्ट्रीय प्रकल्पांमध्ये सहभागी होण्याच्या दृष्टीने अभियंते या संस्थांमध्ये प्रवेश मिळविण्यासाठी प्रयत्नशील असतात. 'गेट' परीक्षेचे गुण आणि संस्थेच्या प्रवेश प्रक्रियेद्वारा येथे निवड केली जाते.

भारतीय संरक्षण दले :

आधुनिक आणि उच्च तंत्रज्ञानांनी युक्त अशा भारतीय संरक्षण दलांमध्ये अभियंत्यांना युनिव्हर्सिटी किंवा डायरेक्ट एन्ट्री स्कीम किंवा कम्बाईन्ड डिफेन्स सर्व्हिसेस एक्झामिनेशन द्वारा प्रवेश मिळतो. दलानुसार उपलब्ध संधी खालीलप्रमाणे-

पान ३ वर ▶